

NASZE POWIETRZE

3
EDYCJA

PODSUMOWANIE
TRZECIEGO ROKU
DZIAŁANIA PROGRAMU

Działanie zrealizowane w ramach projektu "Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze."
LIFE14 IPE PL 021/LIFE IP MALOPOLSKA

 MAŁOPOLSKA
W ZDROWEJ ATMOSFERZE

 KRAKOWSKI
ALARM
SMOGOWY

EFEKTY TRZECIEGO ROKU DZIAŁANIA PROGRAMU „NASZE POWIETRZE”.

8 projektów o wartości blisko 106 tysięcy złotych prowadzonych przez 8 organizacji pozarządowych w 18 miejscowościach w Polsce – to efekty ostatniego roku działania programu „Nasze powietrze”.

Operatorem programu Nasze Powietrze było Stowarzyszenie Krakowski Alarm Smogowy realizujące działania w ramach projektu zintegrowanego „Wdrażanie Programu ochrony powietrza w województwie małopolskim – Małopolska w zdrowej atmosferze”, wspieranego z programu Unii Europejskiej LIFE.

„Nasze powietrze” to program, w ramach którego społeczności lokalne były wspomagane w podejmowaniu działań na rzecz czystego powietrza. Program realizowany był na terenie dwóch województw: małopolskiego i śląskiego. To właśnie te dwa regiony należą do obszarów o najbardziej zanieczyszczonym powietrzu nie tylko w Polsce, ale w całej Unii Europejskiej.

Program ukierunkowany był na edukację oraz aktywizację społeczności lokalnych, ponieważ to zrozumienie i zaangażowanie ze strony mieszkańców jest jednym z kluczowych czynników wpływających na powodzenie działań na rzecz ochrony powietrza.

W ramach programu przyznawane były dotacje od 3 000 do 15 000 zł. Nie był wymagany finansowy wkład własny. O dotacje mogły ubiegać się zarówno organizacje pozarządowe, jak i grupy nieformalne działające przy organizacjach pozarządowych.

W trzecim roku działania programu w otwartym konkursie grantowym na projekty realizowane przez organizacje pozarządowe, samodzielnie lub w partnerstwie z grupami nieformalnymi wpłynęło **14 wniosków** o dotację. W ich ocenę zaangażowane było grono niezależnych ekspertów. Dofinansowanie przyznano 8 najwyższej ocenionym projektom.

Od listopada 2018 r. do kwietnia 2019 r., **8 organizacji** pozarządowych uczestniczących w programie zrealizowało **8 projektów** o wartości **105 307 PLN**. Działania prowadzone były w **18 miejscowościach** w województwach małopolskim i śląskim.

Główne cele programu:

1. Podniesienie świadomości wśród członków społeczności lokalnych na terenie województwa małopolskiego i/lub śląskiego na temat zanieczyszczenia powietrza i rozwiązań służących poprawie jakości powietrza, ze szczególnym uwzględnieniem niskiej emisji;
2. Podniesienie poziomu zaangażowania społeczności lokalnych na terenie województwa małopolskiego i/lub śląskiego w działania na rzecz poprawy jakości powietrza, ze szczególnym uwzględnieniem niskiej emisji;
3. Rozpowszechnianie informacji na temat przepisów zawartych w uchwałach antysmogowych dla województw małopolskiego i/lub śląskiego;
4. Rozwój ruchów i inicjatyw społecznych działających na rzecz poprawy jakości powietrza w województwie małopolskim i/lub śląskim.

Co udało się osiągnąć dzięki programowi?

Duża część inicjatyw podejmowanych przez organizacje pozarządowe koncentrowała się na wspieraniu działań służących informowaniu o zanieczyszczeniu powietrza w regionie i wchodzących w życie uchwałach antysmogowych, monitorowaniu zmian, promowaniu dobrych praktyk. Starano się zainteresować problemem lokalne autorytety i władze.

Działania służące edukacji oraz uwrażliwianiu na problem zanieczyszczenia powietrza skierowane były zarówno do szerokiej opinii publicznej, jak i do wybranych grup społecznych. Zorganizowano warsztaty i szkolenia dla urzędników, służb mundurowych, lekarzy, przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości, czy hotelarzy. **W działaniach edukacyjnych wzięło udział blisko 5300 osób. Kampanie medialne osiągnęły zasięg 230 000 odbiorców.**

Rezultaty programu

Edukacja i szkolenia

Istotne były działania edukacyjne i szkoleniowe, adresowane zarówno do mieszkańców, jak i do przedstawicieli władz (głównie radnych i urzędników samorządowych) czy funkcjonariuszy służb patrolowych (straż gminna, straż miejska, policja), lokalnych przedsiębiorców, jak i lokalnych liderów opinii (dziennikarze, aktywiści antysmogowi, nauczyciele).

Dotyczyły one m. in. takich zagadnień jak egzekwowanie przepisów dotyczących ochrony środowiska, wchodzące w życie uchwały antysmogowe, ale także kwestii zdrowotnych związanych z zanieczyszczeniem powietrza.

Dzięki szkoleniom mieszkańcy byli lepiej przygotowani do reakcji na problem, ale także świadomi jego wagi. Nieco inny charakter miały działania edukacyjne adresowane do dzieci i młodzieży. Skupiały się one w dużej mierze na przekazywaniu wiedzy i umiejętności z zakresu ochrony środowiska i zdrowia, przygotowywania młodych ludzi do prowadzenia konkretnych działań na rzecz

swojej społeczności. **W sumie w wydarzeniach o charakterze edukacyjnym brało udział blisko 5300 osób (w tym ponad 4000 dzieci i młodzieży)**

Działania na rzecz lokalnych społeczności

Mieszkańcy i mieszkanki oraz przedstawiciele i przedstawicielki administracji zachęceni przez organizacje pozarządowe brali też udział w działaniach na rzecz lokalnych społeczności oraz podejmowali „oddolne” inicjatywy mające na celu poprawę jakości powietrza. Tak było m.in. w Rybniku, gdzie złożono petycję przez samorządowców najpierw na ręce Rady Miasta Rybnika i Powiatu Rybnickiego z prośbą o zaapelowanie do sejmiku o zaostrenie uchwały antysmogowej, a następnie apel Rybnika (kopiowany przez inne gminy) do władz województwa o zaostrenie uchwały.

Uczestnicy

W inicjatywach służących zwiększaniu aktywności mieszkańców i mieszkanek wzięło udział ponad 5300 osób (w tym dzieci i młodzież). W działaniach wzięło udział ponad 20 organizacji pozarządowych (jako liderzy projektów, partnerzy bądź uczestnicy) i instytucji publicznych (takich jak: samorząd lokalny, domy kultury, szkoły).

Dokumentowanie i upowszechnianie

Organizacje wydawały własne publikacje i promowały wydarzenia zarówno w mediach konwencjonalnych, jak i społecznościowych, co służyło dokumentowaniu i upowszechnianiu programu.

NAGRODZONE PROJEKTY

Uciec, ale dokąd?

Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS

Projekt miał charakter badawczo - edukacyjny. Mieszkańcy Rybnika i okolicy byli uświadamiani, że smog to nie tylko problem zanieczyszczonego powietrza. Skutki zdrowotne zanieczyszczeń odczuwane są przez cały rok! Produkty niskiej emisji, zwłaszcza rakotwórczy i mutageny benzoapiren, przedostają się z powietrza do wody i gleby, skąd wracają w warzywach, owocach i produktach zwierzęcych. Dlatego zbadano glebę z lokalnych ogrodów na obecność BaP. Pobranych zostało łącznie 19 próbek w różnych miejscach (dzielnice z obszaru całego miasta, różne przeznaczenie gleby – głównie przydomowe ogrody, ale także piaskownice).

Badanie przeprowadzono na obecność benzoapirenu oraz 14 innych WWA. Wyniki badania zostały następnie przeanalizowane w formie opracowania (Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne w glebach Rybnika) przez naukowca specjalizującego się w badaniach WWA w środowisku, zwłaszcza w glebie, reprezentującego Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Oprócz wskazania możliwego źródła zanieczyszczeń, porównania skali zanieczyszczenia z innymi wynikami badań, opracowanie zawiera też rekomendacje dotyczące postępowania z glebami stosowanymi do uprawy warzyw oraz z samymi roślinami przeznaczonymi do spożycia.

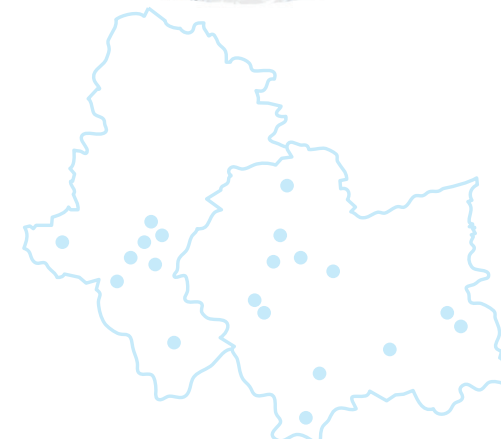
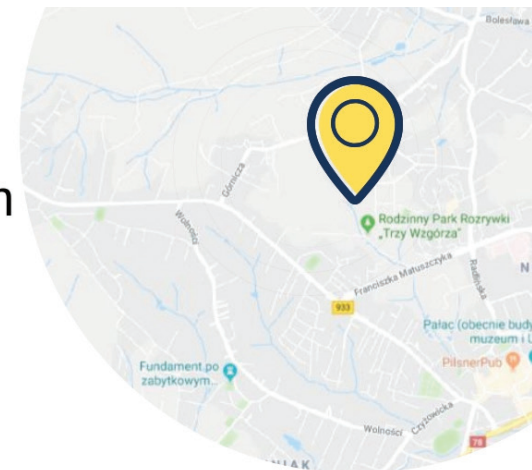
Dostarczono też mieszkańcom w przystępnej formie - nie wykluczającej wysokiej wartości merytorycznej - wiedzy nt. konkretnych problemów zdrowotnych, oddziałujących na grupy wysokiego ryzyka. Sprawdzone też czy w najbliższych okolicach Rybnika można znaleźć enklawy pozwalające odetchnąć od smogu oraz czy istnieją rozwiązania techniczne umożliwiające cieszenie się czystym powietrzem w domu w trakcie sezonu grzewczego, bez wyjeżdżania nad morze. Pomogły w tym pomiary stężenia pyłu zawieszonego w popularnych wśród lokal-

nych mieszkańców miejscach spacerów. Łącznie przeprowadzono 15 takich pomiarów na terenie całego subregionu w promieniu maksymalnie ok. 20 km od centrum Rybnika (m.in. w kompleksach leśnych, parkach miejskich, parku zdrojowym, tereny rekreacyjne). Wyniki porównano ze stężeniami podawanymi przez stację WIOŚ w Rybniku. Efekty pomiarów opracowano w formie udostępnionych grafik i upubliczniono.

Dokąd (nie)uciekać przed rybnickim smogiem?

Pył zawieszony PM10
Wodzisław Śląski, Trzy
Wzgorza: **288 $\mu\text{g}/\text{m}^3$**

W tym czasie w Rybniku
(stacja WIOŚ): **260 $\mu\text{g}/\text{m}^3$**

NAGRODZONE PROJEKTY

Kiedy się obudziłem, smogu już nie było

Fundacja 360!

Projekt miał charakter edukacyjno-informacyjny. Edukowano dzieci i młodzież, mieszkańców Rybnika (nierzadko zwanego stolicą niskiej emisji), lokalnych dziennikarzy, a także władze miasta i innych antysmogowych aktywistów.

Edukacja najmłodszych i rybnickiej społeczności była realizowana poprzez "Dni czystego powietrza", punkt informacyjno-konsultacyjny oraz kampanię edukacyjno-informacyjną na Facebooku.

Przeprowadzono także diagnozę świadomości ekologicznej na reprezentatywnej grupie przedstawicieli rybnickiej społeczności, która pozwoliła wzbogacić się w nową wiedzę realizatorom projektu, grupom antysmogowym w mieście oraz władzom samorządowym.

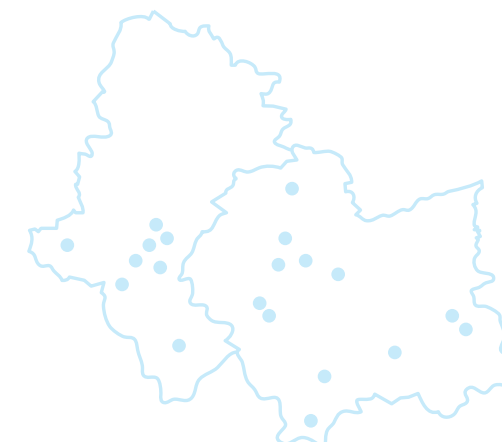
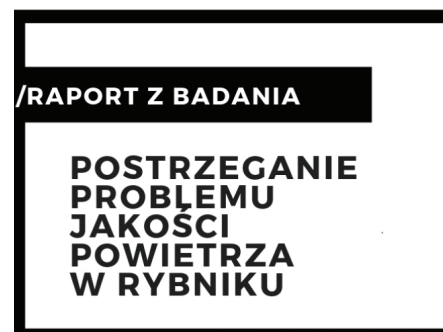
Badanie pozwoliło odpowiedzieć na kilka pytań:

- czy rybnicka społeczność świadoma jest powagi problemu?
- jak zmieniła się świadomość problemu na przestrzeni ostatnich lat (podobne badanie na reprezentatywnej gr. mieszkańców Rybnika przeprowadzono w 2015 r.) i w jakim miejscu aktualnie jesteśmy po kilku latach intensywnych działań edukacyjno-informacyjnych?
- czy rybniczanie gotowi są na radykalną zmianę, jaką byłby zakaz stosowania paliw stałych?

Badania przeprowadzono w formie internetowej ankiety CAWI z 403 mieszkańcami. Za opracowanie metodologii badania i samo badanie była odpowiedzialna firma badawcza posiadająca doświadczenie w podobnych badaniach. Zwieńczeniem badania był raport skupiający się na wnioskach i rekomendacjach, upubliczniony i przekazany władzom, mediom oraz wszystkim zainteresowanym w wersji elektronicznej.

Twój kopciuch służy wiernie więcej niż 10 lat? Bez względu na to, jak bardzo jesteś do niego przywiązany musisz go wymienić.

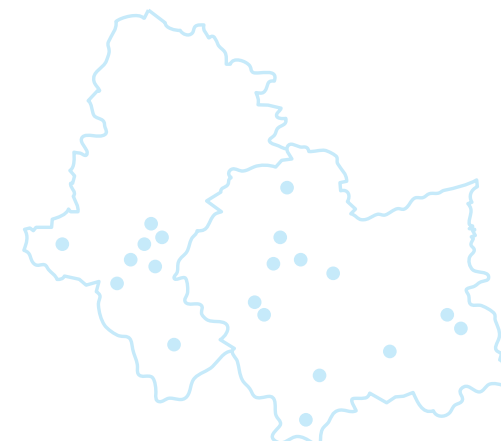

NAGRODZONE PROJEKTY

Oświęcim bez smogu

Oświęcim bez smogu

Projekt miał na celu przede wszystkim wzrost świadomości wśród mieszkańców miasta i gminy Oświęcim oraz Chełmek na temat zagrożenia jakim jest smog. Główny nacisk akcji skierowano na organizację warsztatów edukacyjnych dla dzieci i dorosłych. Zaprojektowano baner z grafiką „Smog zabija”, który umieszczono na budynku w centrum miasta. Zakupiono książeczki edukacyjne które przekazano do szkół, przedszkoli oraz bibliotek. Wykupiono roczną dzierżawę czujników jakości powietrza firmy Airly. Czujniki umieszczono na szkole podstawowej oraz przedszkolu.

NAGRODZONE PROJEKTY

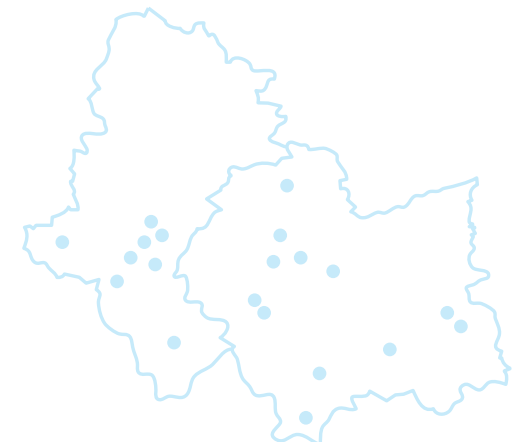
Przełącz się na czyste powietrze!

Stowarzyszenie Sprężyna - Centrum Edukacji Nieformalnej

W ramach realizacji projektu przeprowadzono warsztaty ekologiczno-animacyjne dla dzieci z terenu gmin Łąpsze Niżne i Czorsztyn. Efektem warsztatów była produkcja spotu przez dzieci metodą animacji poklatkowej, którego zadaniem była promocja czystego powietrza. Uczestnicy warsztatów zapoznali się między innymi z zagrożeniami wynikającymi z zanieczyszczenia powietrza i uświadomili sobie, iż sami mieszkańcy mają wpływ na jego jakość.

Ważnym elementem projektu była edukacja poprzez powstały film mieszkańców, przedsiębiorców ale również lokalnych samorządów, podczas spotkania wójtów z radnymi, sołtysami i mieszkańcami na comiesięcznych sesjach rady gminy oraz kwartalnych spotkaniach wójtów z mieszkańcami.

Spotkania te pozwoliły na prezentację zrealizowanego projektu, wniosków, które uczestnicy wyciągnęli podczas warsztatów oraz spotu. Zaangażowano również lokalne media, które swoimi kanałami, w tym również społecznościowymi, promowały powstały spot i treści w nim zawarte.

NAGRODZONE PROJEKTY

Czyste powietrze, zdrowe i wesołe życie

Stowarzyszenie Rozwoju Podtatrza

W ramach projektu został przeprowadzony cykl warsztatów antysmogowych dla dzieci w szkołach podstawowych i średnich na terenie gminy Czarny Dunajec, ale też na terenach gminy Kościelisko (spotkania z dorosłymi) i gminy Zakopane, gminy Szaflary i gminy Poronin (po kilka godzin spotkań).

Przeprowadzonych zostało 109 godzin lekcyjnych zajęć w szkołach podstawowych i średnich, w których udział wzięli uczniowie z 16 szkół na terenie Podhala. Zajęcia były dostosowane do wieku uczestników, a treści przekazywane w sposób zrozumiały i ciekawy. Do biblioteki każdej szkoły trafiła książka dla dzieci „Uwaga! Alarm! Smogsmok”, a uczestnicy warsztatów otrzymywali naklejki z napisem „Chcę czystego powietrza” z prośbą naklejania ich w widocznych miejscach jak: piec babci, która pali śmieci, skrzynka na listy sąsiada, który notorycznie dymi, znaki, przystanki autobusowe.

Na zakończenie projektu zorganizowany został konkurs plastyczny z nagrodami dla dzieci uczestniczących w warsztatach. Wójt gminy Czarny Dunajec objął patronat honorowy nad tym wydarzeniem. Wręczenie nagród oraz uroczyste otwarcie pokonkursowej wystawy odbyło się w Urzędzie gminy Czarny Dunajec w towarzystwie włodarzy gminy. Łącznie 10 godzin spotkań z dorosłymi odbyło się na terenie gminy Kościelisko, gminy Poronin oraz gminy Czarny Dunajec.

Prelekcje antysmogowe podczas trzech zebrań wiejskich w Kościelisku, Dzianiszu i Witowie i cieszyły się dużym zainteresowaniem i towarzyszyła im bardzo duża frekwencja. Ważnym spotkaniem okazało się zebranie dyrektorów szkół z gminy Czarny Dunajec, gdyż na wsiach dyrektorzy szkół to osoby opiniotwórcze i szanowane. Kolejna prelekcja na temat smogu odbyła się na spotkaniu dla młodzieży i dorosłych zorganizowanym przez Stowarzyszenie Kopalnia Inicjatyw. Odbyło się ono w języku angielskim, gdyż uczestnikami były osoby ze Słowacji, Czech i Polski. Na tym spot-

kaniu powstał również film o smogu, a podczas dyskusji podsumowującej prelekcję była okazja aby porównać działania antysmogowe w Polsce, na Słowacji i w Czechach. Jednak najważniejszym spotkaniem było spotkanie z wójtem gminy Czarny Dunajec. Dzięki tej znajomości udało się odbyć kilka wizyt w Wydziale Ochrony Środowiska w tamtejszym Urzędzie Gminy i przekazać ważne uwagi oraz omówić kierunek działań wydziału, efektem rozmów jest również fakt iż niebawem podpisana zostanie umowa z laboratorium badającym próbki popiołu z palenisk i odbywają się częstsze kontrole pod kątem palenia odpadów.

NAGRODZONE PROJEKTY

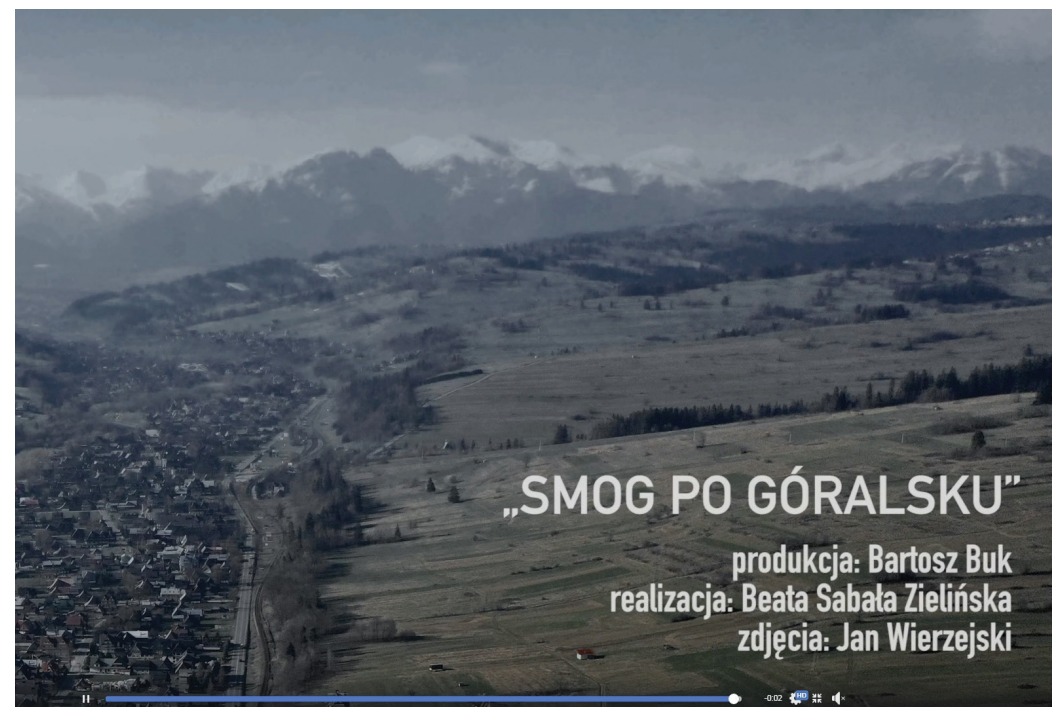
EKO FAMILY

Tatrzańska Izba Gospodarcza

EKO FAMILY to próba stworzenia "społecznej" rodziny-firm z branży turystycznej głównie obiektów hotelarskich, gastronomicznych i innych, której celem jest integracja, edukacja, motywowanie do działań wpływających pozytywnie na środowisko, kreowanie proekologicznych i prozdrowotnych postaw, ułatwienie przepływu informacji m.in. dot. przepisów uchwały antysmogowej, firm propagujących zrównoważony rozwój, ochronę przyrody i zasobów naturalnych, ekologiczny styl życia i wypoczynku, minimalizowania negatywnego wpływu na środowisko ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań służących poprawie jakości powietrza.

Projekt dotyczył firm z branży turystycznej, bo taka jest specyfika gospodarcza regionu, głównie firm małych i prowadzonych systemem rodzinnym. Wprowadzając proekologiczne zmiany technologiczne poprawiono standard życia nie tylko właścicieli domu, ale również standard wypoczynku przyjeżdżających turystów. Do grupy mogły również dołączyć osoby nie prowadzące działalności, a chcące zaangażować się w realizację idei. Projekt miał również wpłynąć na zmianę postaw i przyzwyczajień.

Uczestnicy EKO FAMILY nie tylko zmienili własne postawy, ale stali się liderami w kreowaniu opinii i propagowaniu proekologicznych rozwiązań budując społeczną eko-markę.

NAGRODZONE PROJEKTY

Pogromcy smogów 2

Zabierzowski Alarm Smogowy

W ramach programu zrealizowano warsztaty dla dzieci oraz mieszkańców. Warsztaty odbyły się w gminach: Brzezcie (dla wszystkich mieszkańców), Rząska, Bolechowice, Wieliczka (dla wszystkich mieszkańców), Zabierzów (dla radnych i władz gminy i wszystkich mieszkańców w czasie sesji gminy Zabierzów). Na prośbę nauczycieli zorganizowano więcej warsztatów dla dzieci niż planowano.

W trakcie warsztatów pracowano z następującymi pomocami dydaktycznymi: karty pracy dla dzieci, informacje o zanieczyszczeniu powietrza w kilku miejscowościach gminy, książeczki edukacyjne.

W ramach projektu przygotowano także ulotkę antysmogową zawierającą informacje o zanieczyszczeniu powietrza na terenach wiejskich w gminie Zabierzów, informacje o skutkach zdrowotnych oddychania zanieczyszczonym powietrzem, kalendarz uchwały antysmogowej dla Małopolski oraz wywiad z osobą, która wymieniła piec w ramach dotacji. Ulotka została rozdistribuowana bezpośrednio do skrzynek pocztowych, do punktów handlowych, ośrodków działalności kulturalnej, wysyłana pocztą.

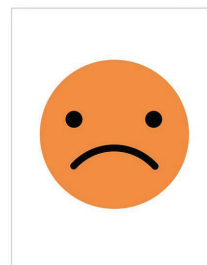
Opublikowano także "Raport o stanie powietrza w gminie Zabierzów" i podsumowanie badań jakości powietrza w ramach akcji Badamy powietrze we współpracy z KAS. Raport dystrybuowano za pomocą Poczty Polskiej oraz dostarczono bezpośrednio do biura Rady Gminy Zabierzów. Dla szkół przygotowano plansze do informowania o jakości powietrza, które dostarczono bezpośrednio do szkół. W mediach społecznościowych opublikowano kalendarz uchwały antysmogowej.

Ostatnim punktem projektu było wykonanie badania żywności z przydomowych ogrodów - do badania oddano warzywa i owoce i grzyby zebrane w roku 2018, a także zebrane wiosną 2019 - szczypiorek, lubczyk, burak naciowy - w sumie 16 próbek, wyniki ujęto w formie broszury, możliwej do powielania w formie elektronicznej

INFORMACJA O JAKOŚCI POWIETRZA

Dzisiaj jakość powietrza
w BOLECHOWICACH jest

Dziś jakość powietrza	
	DOBRA Wszystko jest w idealnym porządku i czuć się przyjemnie na powietrzu.
	DOBRA Wszystko jest w idealnym porządku i czuć się przyjemnie na powietrzu.
	SREDNIA Czasem nie przebiega idealnie, ale nie ma powodów do niepokoju. Po wyjściu z domu.
	ZŁA Nie wychodzi na spacer i nie uprawia sportu. Ogarnąć woreczki masek.
	BARDOZO ZŁA Stwierdzić zanieczyszczenia, jeśli można wyjść, tylko maski!
	DRAMATYCZNA Zostaw w domu. Dzieci, osoby starsze, kobiety w ciąży, osoby ze schorzeniami układu oddechowego, osoby z chorobami serca, nie wychodzić na spacer, nie uprawiać sportu.
Kiedy powietrze jest zanieczyszczone, chorzy mogą odnieść skutki zdrowotne. Szczególnie dzieci i osoby starsze mogą mieć trudności z oddychaniem. Jeśli masz w domu oczyszczacz powietrza.	

NAGRODZONE PROJEKTY

#ZagłębieBezSmogu Zagłębiowski Alarm Smogowy

W ramach projektu #ZagłębieBezSmogu podjęto następujące działania:

Przekazano wiedzę na temat przepisów zawartych w uchwale antysmogowej dla województwa śląskiego w tym istotnych zmian dot. kotłów, zakazu użytkowania określonych paliw oraz terminów wprowadzanych zmian w ramach spotkań z mieszkańcami miast Zagłębia Dąbrowskiego.

Przeprowadzono szkolenia dot. uchwały antysmogowej dla województwa śląskiego dla radnych miast, radnych dzielnic, straży miejskiej, nauczycieli, w ramach spotkań informacyjnych dla mieszkańców i lokalnych liderów.

Przeprowadzono cykl warsztatów edukacyjnych dla przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych. Ponadto zorganizowano cykl trzech seansów filmowych w Kopalni Kultura w Czeladzi. Dodatkowo odbył się happening "Strażnicy Czystego Powietrza" oraz IV edycja Konferencji "Zagłębiowski Okrągły Stół dla Czystego Powietrza".

Projektem objęto bezpośrednio ok 800 osób. Dodatkowo dotarło z ulotkami podczas spotkań i happeningów do 3.000 osób. Do projektu zostali włączeni także rozpoznawalni lokalni partnerzy, min: Wyższa Szkoła Humanitas, Wyższa Szkoła Biznesu, Uniwersytet Śląski Wydział Nauk o Ziemi w Sosnowcu, Instytut Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego.

